MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
PHILIP SCIBERRAS

Seduta tas-16 ta' Gunju, 2003

Citazzjoni Numru. 259/1992/1

Anthony Muscat

Vs

Lawrence sive Lorry Cuschieri

Il-Qorti;

Rat l-att tac-citazzjoni li bih l-attur premessi d-dikjarazzjonijiet necessarji u moghtija l-provvedimenti opportuni;

Premess illi l-konvenut huwa debitur ta' l-attur fl-ammont ta' elf, mija u hamsa u erbghin Liri Maltin (Lm1,145) rapprezentanti l-bilanc dovut minnu lill-attur ta' ammont akbar pagabbli ghal xoghol ta' rham li gie ezegwit mill-attur fuq inkarigu tal-konvenut;

Premess illi l-kreditu hawn fuq imsemmi ta’ l-attur huwa wiehed cert, likwidu u dovut, u fil-fehma ta’ l-attur kif jidher ukoll skond l-affidavit hawn anness Dokument A il-konvenut ma ghandux eccezzjonijiet xi jaghti b’riferenza ghall-istess kreditu;

Premess illi ghalkemm il-konvenut ipprometta, in segwitu ghal ittra interpellatorja datata 8 ta’ Awissu, 1991 kif ukoll il-hrug ta’ mandat ta’ qbid kawtelatorju kontrih, li huwa sejjer jeffettwa l-pagament relativ pero` sallum baqa’ inadempjenti;

Talab ghalhekk l-attur lil din l-Onorabbli Qorti sabiex, ghar-ragunijiet premessi:-

1. Tghaddi ghas-sentenza bid-dispensa tas-smiegh ai termini ta’ l-Artikolu 167 tal-Kodici ta’ Procedura Civili; u

2. Tikkundanna lill-konvenut sabiex ihallas lill-attur is-somma ta’ elf, mija u hamsa u erbghin Liri Maltin (Lm1,145) minnu dovut kif fuq spjegat;

Bl-ispejjez, komprizi dawk ta’ l-ittra legali datata 8 ta’ Awissu 1991 u dawk tal-mandat ta’ qbid numru 30/92, u bl-interessi legali b’effett mit-13 ta’ Marzu, 1992 data li fiha qeghda tigi prezentata din ic-citazzjoni, kontra l-konvenut;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta’ l-istess attur u l-lista tax-xhieda minnu indikati flimkien ma’ l-elenku tad-dokumenti esebiti;

Rat id-digriet tat-18 ta’ Marzu 1992 li permezz tieghu l-Qorti awtorizzat lill-konvenut sabiex jipprezenta l-eccezzjonijiet tieghu;

Rat in-nota ta’ l-eccezzjonijiet tal-konvenut illi permezz taghha huwa eccepixxa:-

Illi l-bilanc mitlub mhux dovut minnu billi x-xoghol in kustjoni ma kienx gie esegwit mill-attur skond l-arti u s-sengha u ghalhekk l-ebda pagament iehor ma hu dovut;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta’ l-istess konvenut u l-lista tax-xhieda minnu indikati;

Rat id-digriet tat-3 ta’ Gunju 1992 li permezz tieghu gie nominat bhala perit tekniku AIC Joseph Huntingford biex ifittex u jirrelata dwar il-fondatezza tad-domandi attrici, wara li jiehu konjizzjoni ta’ l-eccezzjonijiet, u jaghmel l-osservazzjonijiet kollha li ghandhom x’jaqsmu mal-kaz;

Rat ukoll id-digriet ta’ l-10 ta’ Novembru 1995 li bih gie nominat AIC Albert Fenech bhala perit tekniku u dan in sostituzzjoni tal-perit precedentement nominat li miet fil-mori tal-kawza;

Rat ir-relazzjoni ta’ l-imsemmi perit legali AIC Albert Fenech li tinsab a fol. 42 *et sequitur* tal-process u li giet minnu debitament konfermata fl-udjenza ta’ l-20 ta’ Mejju 1997;

Rat it-traskrizzjoni tax-xhieda in eskussjoni tal-perit relatur;

Rat it-traskrizzjoni tat-trattazzjoni maghmula mill-avukat difensur ta’ l-attur fl-udjenza tas-17 ta’ Novembru 1998; kif ukoll in-nota ta’ l-osservazzjonijiet tal-konvenutipprezentata fit-12 ta’ Jannar 1999;

Rat l-atti kollha tal-process;

Ikkonsidrat:-

Kif jirrizulta mill-atti, kontra t-talba attrici ghal hlas ta’ l-ammont bilancjali lilu dovut il-konvenut jiddefendi ruhu bl-unika eccezzjoni illi x-xoghol ma kienx esegwit skond l-arti

u s-sengha mill-attur. Fuq din id-difiza l-konvenut kompla jsostni li allura ebda pagament ma hu dovut lill-attur;

Wiehed necessarjament jifhem illi l-kontenzjoni tal-konvenut kienet artikolata fuq l-insenjament akkolt f'gurisprudenza kostanti li tirritjeni illi fejn jirrizulta li x-xoghol ma jkunx kompletat u sewwa, l-appaltatur ma jkollux dritt ghall-ebda parti mill-hlas. Dan fejn s'intendi d-difetti fil-lavorazzjoni ma jkunux lievi u jkunu jaffettwaw il-kwazi generalita` tax-xoghol intraprez. Ara fuq din it-tema, *inter alia,* id-decizjonijiet fl-ismijiet "**Carmelo Mallia –vs- Ivan John Fonk**", Appell Civili, 24 ta' Jannar 1975 u "**Salvu Guillaumier *et nomine* –vs- Anthony Borg Cardona**", Appell Kummercjali, 1 ta' Marzu 1988;

Kif kien mistenni eccezzjoni bhal din kienet tinvolvi accertament tekniku. Verifika din li saret mill-espert nominat mill-Qorti u fejn dan eskluda l-kontenzjoni tal-konvenut li x-xoghol ma sarx skond l-arti u s-sengha. Eppure, imbaghad, il-perit tekniku ghadda biex jaghmel il-kostatazzjonijiet, u kummenti tieghu dwarhom, in referenza ghat-tip ta' granit uzat. Ghalkemm ma jirrizultax b'mod esplicitu mill-provi jidher minn dak relatat f'paragrafu 18 tar-rapport pertali illi dan il-granit gie provvdut mill-istess attur ghalkemm maghzul mill-konvenut. Tali informazzjoni jidher li giet ottenuta mill-perit tekniku waqt l-access mizmum minnu fit-12 ta' Marzu 1996. Oltre dan hemm il-fatt illi skond paragrafu 9 kien l-attur li pprovvda lill-espert b'kampjun tal-granit li ntuza f'dan il-kaz;

In sostanza l-espert tal-Qorti rrelata li:-

I. il-kawza tat-tbajja riskontrata hija dovuta ghall-agenti kimici inerenti ghal komposizzjoni tal-granit kif ukoll ghall-agenti fisici minhabba esposizzjoni ghall-ilma tax-xita, nida u raxx tal-bahar;

II. il-konkorrenza ta' dawn l-agenti hija pruvata mill-fatt illi l-granit gie applikat u mqieghed f'tarag estern u mikxuf li jaghti ghall-fond ta' bint il-konvenut;

III. materjal bhal granit ghandu l-karatteristika li jvarja fil-komposizzjoni tieghu, ikangi, u hu suggett ghall-influwenzi minn fatturi ambjentali;

IV. il-kambjament tal-granit, fejn anke joskura xi ftit, hu konsiderat bhala fattur tollerabbli, in kwantu t-“tbajja” jistghu ikunu transitorji u riversibbli;

V. in konkluzjoni, mehuda in konsiderazzjoni l-fatturi kollha, cjoe il-komposizzjoni u l-proporzjoni ta’ l-ilma tax-xita, nida u raxx tal-bahar, xorta wahda, mil-lat purament estetiku, d- “difett” kellu jitqies bhala deprezzament. Wiehed logikament jifhem illi l-uzu mill-perit relatur ta’ din il-kelma – deprezzament – irid jinqara fis-sens tal-konsiderazzjoni minnu maghmul illi t-tbajja huma tollerabbli u allura d-“difett” ma kellux jitqies bhala wiehed essenzjali jew sostanzjali. Dan jispjega wkoll il-konkluzzjoni tieghu fejn issurggerixxa riduzzjoni fl-ammont reklamat;

Issa, kif inhu wkoll pacifiku in tema ta’ dritt, “min jintraprendi xoghol simili ghandu jwiegeb ukoll ghal bonta` tal-materjal li minnu jaghmel uzu, imma r-responsabilita` tieghu f’dan ir-rigward, kif kellha okkazjoni tesprimi ruhha dina l-Qorti f’kaz ferm aktar gravi ta’ difett fi travi tal-hadid (Kollaz. **Vol. XXXIX P I p 442**), certament ma tipprexxindix mid-debita indagini ta’ htija, li mhix presunta imma jinhtiegilha tigi pruvata u li hija eskluza sew meta d-difett ikun dovut ghal forza magguri kemm meta jirrizultaw mehuda l-prekawzjonijiet soliti u adoperata d-diligenza ordinarja biex tigi assigurata l-bonta` tal-materjal.” – “**Carmelo Borg –vs- Joseph Mifsud**”, Appell Kummercjali, 7 ta’ Ottubru 1980;

Incidentalment f’dak il-kaz gie stabbilit ukoll illi d-difett ma kienx jikkonsisti fil-konfezzjoni tal-madum innifsu u lanqas fit-tqeghid tieghu u li anzi rrizultaw ezegwiti skond l-arti u s-sengha, izda fin-nuqqas ta’ rezistenza tac-*chippings* fil-madum jew marmettone;

Kif gie osservat mill-perit tekniku fil-kaz prezenti l-attur kien uza t-tip ta’ granit adoperat ghall-bidu li beda jgibu u

ghalhekk ma kienx jaf li dak it-tip ta' granit seta' joskura jew jittabba' jekk jintuza fuq barra (paragrafu 18 tar-rapport). Eppure, fil-parti konklussiva tar-relazzjoni, dejjem fil-fehma ta' l-istess espert, l-attur kellu jassigura ruhu, ghall-bzonn permezz ta' konsultazzjoni ma' geologista, li l-granit li juza fuq barra kellu jkun addattat ghall-ambjent fejn jintuza, u ghalhekk ghandu jitqies responsabbli ghall-parti mid-deprezzament;

Din il-Qorti difficilment tifhem kif jista' jigi ritenut illi l-attur, ghax ma kkonsultax geologista, jista' jitqies fi htija ghas-semplici motiv li ghaldaqshekk biss jista' jigi ritenut li ma hax il-prekawzjoni mehtiega jew li kien negligenti. Dan, *multo magis*, imbaghad meta l-granit gie importat minn barra, u allura l-attur ma setax kellu xjenza, bid-diligenza ordinarja li ghandha tigi adoperata, dwar il-komposizzjoni interna tal-minerali fil-prodott;

Huwa risaput, minn dak kaptat mid-decizjoni fl-ismijiet "**Neg. Antonio Tabone *nomine* –vs- Neg. Joseph Caruana**", Qorti tal-Kummerc, 29 ta' Novembru 1950, illi anke il-fatt tat-terz (f'dan il-kaz id-ditta speditrici tal-granit) jikkostitwixxi fortuwitu, meta dak il-patt kien barra l-possibilita` ragjonevoli ta' kontroll ta' min jinqeda b'dak il-materjal (f'dak il-kaz si trattava ta' fornitura ta' tunnellati ta' caghaq "*Messina shingle*");

Wiehed, imbaghad, ragjonevolment jifhem, jew almenu ma jistax jigi accettat bhala plawsibbli, fic-cirkostanzi maghrufa tal-kummerc f'pajjizna, illi importatur, grossist jew dettaljatur ghandu joqghod jimpjega espert ghall-konsulta dwar l-addattabilita` tal-prodott minnu importat qabel ma jispaccjah fis-suq lokali. Dan ma jidhirx li hi l-konswetudini u allura, tabilhaqq, *contra factum non est argumentum*;

Fil-fehma ta' din il-Qorti ma jidherx li l-attur kellu jigi rinfaccjat bin-nuqqas kif mir-rizultanzi peritali jirrizulta. Biex ikun hemm responsabilita` jinhtieg li jigi ppruvat xi att jew ommissjoni kolpuza u li tali att jew ommissjoni ghandhom konnessjoni ta' kawza u effett mad-"difett" riskontrat. L-attribuzzjoni tal-kolpozita ma ssirx minhabba

s-semplici deduzzjoni illi l-attur ma hax il-briga jqabbad geologista. U, allura, fid-dawl tal-premess u tac-cirkostanzi kollha maghrufa, ma jidherx li dan ghandu jigi ritenut responsabbli tad-“difett” li eventwalment zviluppa fil-granit imqieghed fil-fond ta’ bint l-attur;

Il-Qorti, in bazi ghal konsiderazzjonijiet maghmula ma tistax taccetta l-konkluzjoni peritali dwar tnaqqis mill-ammont reklamat minhabba deprezzament. Hemm, imbaghad, raguni ohra. L-unika eccezzjoni li tressqet mill-konvenut kienet tikkoncerna biss u esklussivament il-fatt li x-xoghol tat-tqeghid ma sarx konformement ma’ l-arti u s-sengha. Minn imkien ma jirrizulta illi l-konvenut illanja jew avvanza eccezzjoni formali dwar il-kwalita` tal-materjal jew tal-prodott, u allura l-Qorti strettament ma tistax tokkupa ruhha minn din il-possibbli eccezzjoni li ma gietx sollevata;

Qabel ma tiddisponi minn din il-kawza l-Qorti tirrileva illi ghalkemm il-konvenut ressaq zewg noti ghan-nomina ta’ periti addizzjonali (fol. 40 u fol. 52), u ghalkemm ukoll fir-rigward talab zmien biex jidderiegi ruhu ahjar (ara verbal tad-29 ta’ Settembru 1997 a fol. 53), b’danakollu baqa’ passiv u ma kompliex jinsisti fuq tali nomina. Anke jekk dan ma jghidux espressament, mill-perkors li segwiet il-kawza jidher li dan jista' jigi hekk dezunt in kwantu huwa issokta 'l quddiem bl-eskussjoni (fol. 57), it-trattazzjoni (fol. 68) u n-Nota ta’ l-Osservazzjonijiet (fol. 70).

Ghal dawn il-motivi;

Taqta' u tiddeciedi l-kawza billi wara li tirrespingi l-eccezzjoni tal-konvenut, u wara wkoll li qed tastjeni milli tiehu konjizzjoni ta’ l-ewwel talba, takkolji t-tieni domanda attrici billi tikkundanna lill-konvenut ihallas lill-attur is-somma ta’ elf mija u hamsa u erbghin lira Maltija (Lm1145), bl-interessi mid-data tan-notifika tac-citazzjoni (17 ta’ Marzu 1992).

L-ispejjez tal-kawza ghandhom jigu sopportati mill-konvenut.

---------------------------------TMIEM---------------------------------